

Nr 23

Konstitutionsutskottets utlåtande över motion väckt i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 25 angående godkännande av Sveriges anslutning till konventionen angående upprättande av Europeiska frihandelssammanslutningen, m. m.

I motion nr 644 i andra kammaren av herrar *Antonsson* och *Hansson* i Önnarp hemställes, att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 25 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att till prövning må upptagas frågan om sådan utformning av grundlagar och övriga berörda författningar att riksdagens ändamålsenliga handläggning av med EFTA och med utrikeshandel och ekonomi i övrigt förknippade spörsmål möjliggöres i enlighet med motionens syfte.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Med anledning av de i motionen framställda önskemålen vill utskottet till att börja med erinra om de år 1919 av en kommitté framlagda förslagen till åtgärder för åstadkommande och lagfästande av ett närmare samarbete mellan regering och riksdag i viktigare utrikespolitiska angelägenheter (1919, 2:a saml., 2:a avd., 1:a bd). Kommittén anknöt till tidigare väckta förslag om utarbetande på regeringens initiativ av utrikespolitiska årsberättelser samt utgivande av s. k. »blå böcker» rörande utrikesärenden av större intresse. Vidare borde enligt kommitténs mening muntliga framställningar i dessa ämnen till riksdagen oftare förekomma, offentliga eller konfidentiella. Kommittén ansåg det dessutom angeläget, att även andra frågor av större allmänt intresse än de utrikespolitiska, exempelvis ärenden rörande folkhushållningen, bleve föremål för redogörelse i nyss antydda former från regeringens sida. I anslutning till förslag av kommittén infördes år 1921 i § 12 regeringsformen en uttrycklig bestämmelse om riksdagens medbeslutanderätt i fråga om alla avtal rörande ämnen, som enligt sin art höra under dess grundlagsfästa befogenhet. Den nya formuleringen innebar därjämte att också andra överenskommelser av större vikt med främmande makter i regel komme att underställas riksdagen, även om de ej vore att räkna till den kategori, där riksdagen hade grundlagsenlig medbestämmanderätt. Samma år tillskapades genom utrikesnämnden ett organ för samverkan mellan regering och riksdag i utrikespolitiska frågor. Genom ett stadgande i § 56 riksdagsordningen om meddelande från Konungen till riksdagen i frågor rörande rikets förhållande till främmande makt önskade man ytterligare befrämja denna samverkan.

I samband med Sveriges anslutning till Nationernas Förbund år 1920 be-

rördes något frågan om de nya förpliktelser, som landet påtog sig och vilka medförde inskränkningar i landets suveränitet, krävde ändringar i grundlagarna. Utrikesministern ansåg inte någon sådan ändring erforderlig (prop. nr 90, 1920), medan motionsledes en motsatt uppfattning framfördes (I: 218). Särskilda utskottet berörde i sitt utlåtande (nr 1) icke frågan om en eventuell grundlagsändring.

Vid behandlingen år 1946 av frågan om Sveriges anslutning till Förenta Nationerna nämndes i förbigående i propositionen (nr 58, 1946), att någon ändring i grundlagarna på grund av de internationella förpliktelser Sverige i detta sammanhang påtog sig ej vore erforderlig. Någon motsatt uppfattning härvidlag framfördes icke i riksdagen. Även i fråga om andra former av internationellt samarbete, exempelvis anslutningen till Europarådet 1949 och Nordiska rådet 1952, har Sveriges medverkan ansetts kunna ges utan att någon ändring av grundlagarna har behövt företagas.

Det i motionen uttalade önskemålet om en reell utskottsbehandling av finansplanen och en bättre samordning av riksdagens budgetarbete över huvud taget har vid flera tillfällen behandlats inom riksdagen. Den år 1957 tillsatta budgetkommittén framhöll i sitt betänkande om riksdagens budgetarbete (SOU 1959: 16), att något utskottsutlåtande, som kunde tjäna såsom underlag för riksdagens bedömning av den från regeringen föreslagna ekonomiska politiken i dess helhet, för närvarande icke funnes. Visserligen debatterades dessa frågor grundligt, framför allt i remissdebatten, men dessa debatter ledde ej fram till något riksdagens ställningstagande i fråga om den ekonomiska politiken. Kommittén föreslog därför att finansplanen med nationalbudgeten vid riksdagens början remitterades till något riksdagens organ, vars utlåtande i ämnet borde föreligga senast i mitten av februari. Detta utlåtande skulle ligga till grund för en särskild finansdebatt under senare hälften av februari. Uppgiften att vara ett samordnande organ för budgetarbetet föreslog kommittén, efter diskussion av olika alternativ, åvila en förstärkt och utbyggd budgetdeputation, på vilken riksdagsordningens bestämmelser för utskott borde tillämpas.

Utskottet finner den förevarande motionens syfte beaktansvärt. De i motionen framförda spörsmålen avse problem av stor principiell betydelse för frågan om riksdagens deltagande i utformningen av den ekonomiska politiken över huvud taget. Emellertid anser sig utskottet icke nu kunna tillstyrka någon skrivelse till Kungl. Maj:t i berörda spörsmål. Sålunda vill utskottet erinra om att riksdagen i skrivelse nr 140 till Kungl. Maj:t, med anledning av utrikesutskottets av riksdagen godkända utlåtande nr 2 innevarande år, framhållit betydelsen av att riksdagen med jämna mellanrum och i lämpliga former hålles underrättad om utvecklingen av samarbetet inom Europeiska frihandelssammanslutningen och därmed sammanhängande frågor. Vidare betraktar utskottet som självklart att författningsutredningen, utan särskild utvidgning av direktiven, vid utarbetandet av en ny författning beaktar de senaste årens utveckling på det internationella

samarbetets område och de konsekvenser denna utveckling kan få på utformningen av en ny grundlagstext. Därtill kommer att 1957 års budgetkommittés förslag för närvarande är under övervägande inom finansdepartementet samt att, enligt vad utskottet inhämtat, även författningsutredningen är sysselsatt med utarbetande av ett förslag till omläggning av riksdagens budgetbehandling. På grund av vad sålunda anförts får utskottet — med erinran tillika om sin initiativrätt i frågor rörande riksdagens arbetsformer — hemställa,

att förevarande motion ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 17 maj 1960

På konstitutionsutskottets vägnar:

BENGT ELMGREN

Närvarande:

från första kammaren: herrar Elmgren, Damström, Ollén, Georg Pettersson, Torsten Andersson, Sveningsson, fru Segerstedt-Wiberg*, herrar Erik Olsson, Nils-Eric Gustafsson* och Dahl*; samt

från andra kammaren: herrar Pettersson i Norregård, Spångberg, Magnusson i Tumhult*, von Friesen*, Jonsson i Haverö, Gustafsson i Bogla*, Braconier, Hammar*, Andersson i Linköping och Alemyr.

* Ej närvarande vid justeringen.